

PÍSANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

(revidovaná verzia 2009)

Autori:

**Alexander Albert, Mária Benková, Michal Blaško, Valéria
Švecová, Ivan Turek, Alena Zeľová**

OBSAH

ÚVOD	2
1 POSTUP PRI PÍSANÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE	3
2 VOLBA TÉMY ZÁVEREČNEJ PRÁCE	10
2.1 Záverečné práce z psychológie	10
2.1.1 Námety na témy	10
2.1.2 K spracovaniu a písaniu záverečnej práce z psychológie ...	12
2.2 Záverečné práce z pedagogiky	17
2.2.1 Námety na témy	17
2.2.2 K spracovaniu a písaniu záverečnej práce z pedagogiky ...	20
2.3 Záverečné práce z didaktiky	22
2.3.1 Námety na témy	22
2.3.2 K spracovaniu a písaniu záverečnej práce z didaktiky	23
3 FORMÁLNA STRÁNKA ZÁVEREČNEJ PRÁCE	26
4 STN ISO 690 DOKUMENTÁCIA. BIBLIOGRAFICKÉ ODKAZY. OBSAH, FORMA A ŠTRUKTÚRA VÝŇATKY Z NORMY	32
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	42

ÚVOD

Cieľom tejto publikácie je pomôcť autorom záverečných prác doplňujúceho pedagogického štúdia.

V súčasnosti existuje niekoľko publikácií zameraných na písanie záverečných prác, ktorých autormi sú Zelina (1995), Butorac et al. (1996), Turek (1997). V týchto publikáciach nie je rešpektovaná medzinárodná norma STN ISO 690: 1998 *Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra*, ktorá v čase ich vydania ešte nebola v platnosti. Pretože táto norma zásadným spôsobom mení uvádzanie bibliografických odkazov a citácií, čo zohráva pri písaní, ale aj hodnotení záverečných prác dôležitú úlohu, považovali sme za potrebné napísať túto publikáciu. Okrem výňatkov z tejto normy sme zaradili do publikácie aj charakteristiku postupu pri písaní záverečnej práce, štruktúru záverečnej práce a formálnu stránku záverečnej práce. **V kapitole 2 sú špecifikované požiadavky na prípravu prác z psychológie, pedagogiky a didaktiky odborných predmetov.**

1 POSTUP PRI PÍSANÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Záverečnou prácou preukazuje účastník doplňujúceho pedagogického štúdia zručnosť aplikovať získané vedomosti, vlastné tvorivé pedagogické schopnosti a skúsenosti pri riešení problémov súvisiacich s témou záverečnej práce.

Záverečná práca je konkrétnym písomným prejavom, v ktorom autor na základe teoretických poznatkov získaných v rámci doplňujúceho pedagogického štúdia a samoštúdia preukazuje schopnosť ich aplikácie na riešenie konkrétneho pedagogického javu ako problému vyučovacieho procesu.

Záverečná práca by mala byť zameraná na riešenie konkrétnych výchovných, didaktických, metodických, riadiacich a iných problémov, pričom autor má preukázať:

- vedecký prístup k riešeniu problémov,
- samostatnosť,
- vlastnú tvorivosť,
- schopnosť aplikovať získané poznatky v pedagogickej praxi.

V záverečnej práci by mali byť zhrnuté vlastné pedagogické skúsenosti a návrhy na zlepšenie stavu. Záverečná práca by mala obsahovať nejaké nóvum, mala by byť prínosom pre pedagogickú vedu resp. pedagogickú prax, pre vlastnú školu, pre vyučovanie vlastného predmetu.

Ako postupovať pri písaní záverečnej práce? Čím začať? Teoreticky sú odpovede na tieto otázky jasné a jednoduché. Najprv si treba zvoliť problém (tému záverečnej práce), ktorý chceme v záverečnej práci vyriešiť. Potom je potrebné preštudovať literatúru (knižnú i časopiseckú), ktorá sa k zvolenej téme vzťahuje. Na základe štúdia literatúry, našich vlastných skúseností a prípadného výskumu (prieskumu) dôjdeme k určitému riešeniu problému, ktorý potom opíšeme. Prax býva ale zložitejšia.

Najdôležitejšie v každej práci je vidieť nejaký problém, ktorý je potrebné riešiť. Prvým krokom pri písaní záverečnej práce je teda **voľba problému – témy záverečnej práce**. Voľba problému nie je jednoduchá vec. Súhlasíme s G. Bernalom, že v stratégii vedeckých výskumov je ťažšie problém nájsť, ako ho riešiť, pretože nájdenie problému si vyžaduje fantáziu, zatiaľ čo jeho riešenie najmä zručnosť. Odporúčame zvoliť si taký problém, ku ktorému má autor určitý **osobný vzťah**, ktorý je pre neho **zaujímavý**. Je potrebné pritom zvážiť možnosti organizačné, časové i finančné, svoje skúsenosti a schopnosti. Dôležité je, že každá záverečná práca má **priniesť nejaké nové informácie**, niečo nové. Zvolený problém sa odzrkadlí v názve záverečnej práce. Tento prvý názov je skôr názvom pracovným. V ďalších etapách sa môže spresniť a prípadne aj zmeniť. Autor by mal zvážiť, aby nebola téma záverečnej práce vymedzená príliš široko, napr. *Efektívnosť slovenského školstva*, alebo naopak, aby riešený problém nebol veľmi úzky, špecifický, napr. *Hodnotenie žiakov 1. C triedy Základnej školy v z fyziky*. Zvolený problém by tiež nemal byť banálny, okrajový, napr. *Používanie trojuholníka v geometrii*.

Ďalší krok pri písaní záverečnej práce vyplýva z tohto základného princípu: **Ak chce niekto vyriešiť nejaký problém, musí dobre vedieť, v čom tento problém spočíva**. Veľká časť riešenia problému spočíva v poznaní toho, čo vlastne chceme robiť. Znamená to, že je potrebné preštudovať literatúru, ktorá sa k príslušnému problému vzťahuje, ale tiež študovať skúsenosti škôl i učiteľov a pedagogickú dokumentáciu. Skôr ako začne niekto niečo robiť, mal by byť oboznámený s tým, čo všetko sa už v danom smere vykonalo. Ak nevieme, čo sa už vykonalo, nemôžeme vedieť, čo treba ešte urobiť. Bez štúdia literatúry nie je možné zdôvodniť cieľ a význam práce. Na základe štúdia literatúry môže prísť autor k záveru, že jeho problém je už dávno vyriešený alebo naopak, zatiaľ nie je riešiteľný. Štúdium literatúry uľahčuje formuláciu hypotéz, voľbu metodiky i spracovania výsledkov výskumu (prieskumu). Dáva práci pevnú líniu, ochraňuje autora pred mnohými chybami, ako v pochopení samotného problému, tak pri jeho spracovaní. V tejto etape spracovania záverečnej práce je potrebné spoznať a zhodnotiť doterajší stav riešenia daného problému. Podstatou je rozbor literárnych prameňov, ktoré sa daným problémom

zaoberajú, ich kritické zhodnotenie a určenie ich prínosu k riešeniu problému. Pritom netreba zabúdať ani na historický aspekt. Podstata javu, procesu sa úplnejšie odhalí v jeho historickom vývoji. Aby sme odhalili podstatu javu a našli zákon jeho pohybu, musíme pochopiť tento jav alebo proces v tomto bode vývoja, kedy dosahuje a dostáva klasickú formu. Pri štúdiu literatúry sa treba opierať o viacej kníh, nielen o jednu či dve učebnice pedagogiky, didaktiky či pedagogickej psychológie. Je potrebné preštudovať najmä monografie zaoberajúce sa zvolenou problematikou a predovšetkým príspevky v odborných a vedeckých časopisoch, lebo tieto prinášajú najnovšie poznatky. Odporúčame prelistovať niekoľko ročníkov časopisov *Pedagogická revue*, *Pedagogika*, *Pedagogické rozhľady*, *Technológia vzdelávania* atď. Najmä v anglickom jazyku vychádza veľmi veľa časopisov zameraných aj na tie najšpecifickejšie problémy školstva. **Ako získať literatúru?** Treba ísť do knižníc, zháňať knihy, časopisy, zborníky z vedeckých a odborných konferencií, encyklopédie, slovníky, bibliografické prehľady, výskumné správy, treba konzultovať s odborníkmi, ktorí upozornia, čo je nové v literatúre o danom probléme. Najmä vedecké knižnice môžu dobre pomôcť tým, že spracujú rešerš (bibliografické údaje literatúry zaoberajúcej sa daným problémom, prípadne aj ich stručný obsah). Výborným pomocníkom je medzinárodná počítačová sieť INTERNET, prostredníctvom ktorej sa môžete dostať do najrenomovanejších svetových knižníc.

Na základe štúdia literatúry a vlastných skúseností sa autorovi postupne rysuje **plán** (konceptia, osnova) práce. Vidí čiastkové problémy a tieto zaraďuje do celkovej koncepcie, plánu (osnovy) práce. Podstatou plánu práce je teda vyčíslenie základných otázok spojených s riešením zvoleného problému alebo inak povedané, predbežný, podrobnejší obsah práce.

Už pri štúdiu literatúry má autor aj určité vlastné myšlienky opierajúce sa o vlastné skúsenosti v oblasti riešeného problému. Tieto vlastné myšlienky je vhodné si ihneď poznamenať, pretože inak často zabudneme, čo sme si pôvodne chceli zapamätať. Okrem toho je vhodné priebežne si poznamenať aj dôležité tézy z literatúry, ktoré podľa závažnosti sa zapíšu doslovne (citáty) alebo sa voľne interpretujú (parafrázovanie). V oboch prípadoch si treba poznamenať

aj prameň (bibliografický odkaz), z ktorého je citát či voľná reprodukcia čerpaná. Takto vzniká **konspekt** práce, ktorý je predbežným výkladom jednotlivých bodov plánu záverečnej práce. Je veľmi dôležité si uvedomiť, že s prácou sme vždy len tak ďaleko, ako sme jej priebeh a výsledky písomne zaznamenali. Nechceme týmto podceňovať premýšľanie o probléme, o jednotlivých otázkach a záveroch, ale ani najdôkladnejšie premýšľanie nemôže nahradiť písomné zachytenie myšlienky. Len písomná formulácia nám ukáže nedostatky nášho doterajšieho myšlienkového postupu, a to nedostatky obsahové i formálne. Okrem zabúdania, ďalším dôvodom pre priebežné písomné záznamy je to, že naša myšlienka je len vtedy jasná, ak ju dokážeme presne formulovať, a to býva najefektívnejšie práve v písomnej podobe. Pri premýšľaní totiž človek myslí niekedy v skokoch, obrysovo, neúplne, medzerovito. Skoro každý autor svoje názory postupne spresňuje, dopĺňa, mení. Preto pri písaní konspektu je vhodné vynechať na každom liste široký pruh (stĺpec) voľného miesta pre dodatočný text, ktorým autor dopĺňa prvotné znenie príslušného textu. Veľmi dobrým prostriedkom pre písanie konspektu práce (a samozrejme aj čistopisu) je osobný počítač.

Jednou z hlavných príčin prekážok pri písaní záverečnej práce býva nedostatok času. **Čas je však jednou z rozhodujúcich podmienok kvality práce.** Určité myšlienky „dozrievajú“ až s odstupom času a s týmto faktom treba vážne počítať. Preto na písanie záverečnej práce je potrebné si vyhradiť dostatočne dlhý časový úsek. Ak niekto napíše za týždeň 3-5 strán, môže byť spokojný a nemusí podliehať zbytočným komplexom. Ďalšími požiadavkami, ktoré treba zohľadniť pri písaní záverečnej práce, sú: aby sme pracovali sústavne a v dobrej pracovnej pohode vtedy, keď máme **najväčšiu inšpiráciu**. Inšpirácia – stav duševného sústredenia, kedy sa nám myšlienky dobre vybavujú, nenastáva u každého rovnako. Niekomu sa nové myšlienky vybavujú najlepšie večer alebo v noci, inému zavčas ráno, keď má úplný pokoj a pod. Mali by sme sa v tomto smere sami dobre pozorovať a na základe toho vytvárať najvhodnejšie osobné podmienky pre písanie záverečnej práce.

Každá práca má určitý logický sled. To však neznamena, že musíme začať spracovávať najprv úvod, potom prvú kapitolu atď. Môžeme

začať tou časťou, ku ktorej máme najviac materiálu a ktorá je pre nás v danej etape najľahšia. Po zostavení konspektu tento ešte raz dôkladne prečítame (a to aj nahlas), premyslíme a upravíme. Dbáme na to, aby celá záverečná práca, jej jednotlivé kapitoly i jednotlivé odseky a vety tvorili logicky utriedený a aj štylisticky správny celok. Týmto vznikne **prvopis záverečnej práce**. Pri písaní prvopisu sa stáva, že autor v zápale nadšenia prijíma myšlienky bez kritického premyslenia alebo zostáva v zajatí vlastných myšlienok. Preto po napísaní prvopisu by mal autor záverečnú prácu nechať určitý čas stranou (mesiac i viac) – tzv. **inkubácia a venovať sa inej činnosti**. Uvidíme, že po niekoľkých týždňoch sa naše nádherné objavy už nebudú zdať také nádherné. Sme k nim neraz ďaleko objektívnejší. Vidíme nedostatky, ktoré sme skôr vidieť nemohli. Je naozaj pozoruhodné, čo vykoná krátky čas odkladu pre našu objektívnosť a schopnosť kritiky. V priebehu inkubácie je vhodné dať prečítať záverečnú prácu konzultantovi (vedúcemu záverečnej práce), ale aj niekomu inému (napr. kolegovi, priateľovi alebo rodinnému príslušníkovi). Písanie záverečnej práce nie je ľahká vec a nikto nemôže očakávať, že bude v tejto veci hneď dokonalý. Preto by sme sa mali naučiť prijímať posudzovateľovu kritiku našej práce rovnakým spôsobom, akým sme ju požadovali. Nie je našou povinnosťou meniť prvopis záverečnej práce podľa kritických pripomienok. Je však našou povinnosťou venovať kritike vážnu, starostlivú a objektívnu pozornosť. Až po uplynutí určitého času (inkubácie) a zvážení pripomienok posudzovateľov sa vykoná **definitívna úprava práce**. Pri definitívnej úprave sa riadime zásadou: čo najväčšia **jednoduchosť, jasnosť, stručnosť, konkrétnosť, presnosť**.

Uvádzame **niekoľko stručných rád pre písanie záverečnej práce**:

- Pre štýl písania by mala byť zásada jasnej, správnej, presnej, zaujímavej a stručnej komunikácie s čitateľom.
- Dlhé vety a súvetia sú neprehľadné, ťažko zrozumiteľné a vyžadujú od čitateľa trpezlivosť. Preto je treba používať krátke vety a súvetia rozčleňovať na samostatné vety.
- Vyhybať sa zbytočným „mŕtvym slovám“, ktoré významu vety neprospievajú: napr. vzájomná diskusia – prečo vzájomná, keď každá diskusia je vzájomná, školskí žiaci a pod.

- Čo najmenej používať spojovacie frázy. Napr. však, teda, s ohľadom na, v svetle, mať za to, že a pod.
- Používať presné pojmy. Napr. učiteľ je presnejší ako pedagogický pracovník, ak ide o pôsobenie v triede, skóre didaktického testu je presnejšie ako úroveň vedomostí a pod.
- Čím menej používať imperatívy ako napr. je nevyhnutné, musí, nesmie a pod.
- Vyhýbať sa zložitým, cudzím slovám, najmä pokiaľ existujú ich slovenské ekvivalenty.
- Používať pozitívne formulácie. Napr. výraz je to bežné je zrozumiteľnejší ako výraz nie je to neobyčajné.
- Pokiaľ je to možné, používať ukážky, príklady, praktické využitie, obrázky, schémy, diagramy. Zvyšuje to zrozumiteľnosť, presvedčivosť a názornosť práce.
- Vystrihať sa polo naznačených, polo dokázaných pravd, pretože veda uznáva len plnú pravdu. Jednotlivé tvrdenia presvedčivo doložiť.
- Nové pedagogické zásady, metódy, formy, materiálne prostriedky vyučovania atď. sa majú presadiť svojou pokrokovosťou, účelnosťou, kvalitou, efektívnosťou a nie výrečnosťou autora.
- Text záverečnej práce má byť správny aj po gramatickej stránke.

Poslednou etapou je napísanie **čistopisu** práce, t.j. prepísanie na stroji alebo na počítači (textový editor). Pri písaní čistopisu je potrebné dodržiavať pokyny vzťahujúce sa na formálnu stránku záverečnej práce (okraje, počet riadkov, číslovanie strán, číslovanie kapitol a pod.), ktoré uvádzame v kapitole 3 Formálna stránka záverečnej práce.

Z vyššie uvedeného stručného opisu postupu pri písaní záverečnej práce vyplýva, že **písanie záverečnej práce pozostáva z viacerých etáp**, ktorými bývajú:

- Voľba témy problému, záverečnej práce.
- Orientácia v literatúre (bibliografický prieskum).
- Získanie literatúry (návšteva knižníc).
- Štúdium literatúry, jej excerpovanie (robenie výpiskov), výsledkom čoho je teoretická analýza skúmanej problematiky a projekt vlastného prínosu (napr. výskumu alebo prieskumu).

- Realizácia vlastného prínosu, napr. výskumu (prieskumu).
- Kvantitatívna a kvalitatívna analýza výsledkov výskumu (prieskumu), vyvodenie záverov a odporúčaní.
- Písanie prvopisu záverečnej práce.
- Inkubácia a paralelné posúdenie prvopisu konzultantom a kolegami.
- Písanie čistopisu záverečnej práce a záverečná redakcia.
- Zviazanie záverečnej práce.
- Odovzdanie záverečnej práce.

Ak chceme napísať dobrú, kvalitnú záverečnú prácu, je potrebné jednotlivé činnosti, vyššie uvedené etapy, účelne organizovať a zabezpečiť si dostatok času. Preto je vhodné zostaviť si **časový harmonogram písania záverečnej práce**, v ktorom si na jednotlivé etapy vyčleníme dostatočný čas. Odporúčame zostaviť si optimálny, ale aj krízový harmonogram písania záverečnej práce. Napr. na napísanie záverečnej práce pre doplňujúce pedagogické štúdium, ktorá obsahuje realizáciu pedagogického výskumu alebo prieskumu je potrebné si naplánovať aspoň jeden rok.

2 VOĽBA TÉMY ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Záverečná práca by mala byť zameraná na riešenie konkrétnych výchovných, didaktických, metodických, riadiacich atď. problémov. Odporúčame zvoliť si taký problém, ku ktorému má autor osobný vzťah a ktorý je pre neho zaujímavý.

Tému záverečnej práce je potrebné **prekonzultovať s garantom predmetu**.

Tému záverečnej práce si autor môže **vybrať aj z nasledujúcej ponuky**:

2. 1 Záverečné práce z psychológie

2. 1. 1 Námety na témy

1. Motivácia voľby povolania a spokojnosť s prácou u učiteľov stredných odborných škôl
2. Čo považujú učitelia za hlavné zdroje profesionálneho stresu
3. Stresujúce situácie v škole z pohľadu žiakov
4. Burn-out syndróm (vypálenie, vyhorenie) u učiteľov
5. Problémové správanie sa žiakov – čo považujú učitelia za najzávažnejšie prejavy problémového správania sa a s akými sa najčastejšie stretávajú.
6. Problémový žiak, problémové správanie sa – vnímanie žiakov
7. Zdroje autority učiteľa – porovnanie pohľadu žiakov a učiteľov
8. Učiteľská profesia – jej status, prestíž v kontexte iných povolání
9. Odmeny a tresty v škole, ich používanie a účinnosť – porovnanie pohľadu učiteľov a žiakov
10. Ideálna škola z pohľadu žiakov
11. Chápanie vybraných pojmov súvisiacich so školou – metódou sémantického diferenciálu

12. Postoje učiteľov k netradičným metódam a prístupom vo vyučovaní
13. Ako chápú vyučovanie učitelia/žiaci – tradičné versus moderné koncepcie
14. Zdroje pozitívnych emócií žiakov v škole (do školy sa teším ...)
15. Humanistické tendencie pri preverovaní a hodnotení – ako to vnímajú žiaci
16. Kedy a aké emócie žiaci v škole prežívajú
17. Prejavy šikanovania a názory žiakov na šikanovanie
18. Čo žiaci očakávajú od učiteľov (keby som bol učiteľ, ...)
19. Prečo žiaci chodia do školy, resp. učia sa (porovnanie motivácie v prvom a štvrtom ročníku SOŠ)
20. Podmienky a spôsoby učenia sa žiakov v súvislosti s prospechom
21. Postoj žiakov k vybraným predmetom – metódou sémantického diferenciálu
22. Oblúbené predmety – kritériá výberu, príčiny oblúbenosti
23. Rola učiteľa a rola žiaka metódou nedokončených viet
24. Sociálna štruktúra triedy – sociometrická analýza
25. Porovnanie posúdenia tvorivosti žiakov učiteľom s ich výkonom v úlohách na tvorivé myslenie
26. Porovnanie oblúbenosti žiakov v triede s tým, ako vníma ich postavenie triedny učiteľ
27. Analýza interakcie učiteľ – trieda – pozorovanie verbálnych a neverbálnych prejavov učiteľa
28. Aké otázky učiteľa kladú – analýza na základe pozorovania
29. Postoje žiakov maturitných a nematuritných odborov SOŠ k škole
30. Očakávania študentov končiacich ročníkov týkajúce sa ich budúceho profesionálneho uplatnenia
31. Hodnotové orientácie stredoškolákov
32. Úroveň mravného vývinu stredoškolákov – ako riešia morálne dilemy
33. Normy správania sa žiakov v škole – porovnanie noriem školského poriadku a neformálnych noriem
34. Záujmy a trávenie voľného času u študentov bývajúcich na internáte a doma

35. Čítajú dnešní stredoškolyáci, resp. koľko a čo čítajú?
36. Rodina očami stredoškolákov – pohľad na pôvodnú rodinu a plány týkajúce sa vlastného rodinného života
37. Rola muža a rola ženy očami stredoškolákov
38. Poznatky, názory, postoje stredoškolákov k problematike sexuálneho života a vzťahov
39. Poznatky, názory, postoje stredoškolákov k problematike drog a drogovej závislosti
40. Záujem stredoškolákov o spoločenské dianie – ako vnímajú spoločenské problémy

2. 1. 2 K spracovaniu a písaniu záverečnej práce z psychológie

□ Ako postupovať pri príprave práce

- **Nájsť si oblasť.** - Téma, ktorú ste si vybrali (*napr. č. 7 "Zdroje autority učiteľa – porovnanie pohľadu žiakov a učiteľov*), určuje oblasť, problematiku, ktorej sa budete venovať.
- K danej oblasti sa pokúsiť vyhľadať a **preštudovať** nejaké **zdroje** (literatúra, časopisy, internet) a o problematike premýšľať – na čo sa zameriame, čo budeme skúmať. (*Napr. k téme č. 7 by to bola literatúra o osobnosti a kompetenciách učiteľa, o riadení a autorite, vzťahu učiteľ - žiak v rôznych textoch z pedagogickej, učiteľskej či školskej psychológie*). Je možné (vhodné) teoretickú časť priebežne písomne spracovávať.
- Na základe štúdia literatúry a uvažovania o téme si **sformulovať cieľ práce** - o čo v práci v teoretickej a najmä výskumnej (empirickej) časti pôjde. Teda čo chceme výskumom zistiť, poznať... Všetky práce z psychológie musia mať aj výskumnú (empirickú) časť, nemôžu byť len teoretické. Vychádzajúc z cieľa práce si je potrebné vytýčiť výskumné **problémy** a výskumné **hypotézy**. Problémy a hypotézy konkretizujú cieľ výskumu. Problém sa formuluje ako otázka, na ktorú chceme výskumom získať odpoveď. Hypotéza je predpoklad, pravdepodobná odpoveď na otázku stanovenú výskumným problémom (platí, koľko je

postavených problémov, toľko by malo byť hypotéz). Vo výskume budeme hľadať odpovede na vytýčené problémy a budeme overovať predpoklady - hypotézy. Stanovenie cieľa, problémov a hypotéz je kľúčová etapa v celej práci. Téma býva totiž obvykle dosť široká a je si potrebné ujasniť, na čo z toho širokého záberu sa v práci zamerať. Len keď sú jasné výskumný cieľ, problémy a hypotézy, možno prikročiť k nasledovným dvom krokom:

a/ **Príprava výskumnej metódy.** Ide o spôsob, ako budeme získavať materiál na overenie hypotéz. Môže to byť experiment, pozorovanie, ústne a písomné metódy dotazovania, prípadne analýza nejakých materiálov... Vzhľadom na rozsah a nároky kladené na záverečnú prácu DPS a možnosti, resp. limity študujúcich pokiaľ ide o metodológiu psychológie, najčastejšie prichádzajú do úvahy metódy dotazovania, najmä dotazníky. Môžu mať rôzny počet aj typ otázok. Počet otázok závisí od témy a cieľa, nedá sa jednoznačne stanoviť, dotazník by však nemal byť príliš dlhý. Podľa typu môže ísť o otázky zatvorené (majú uvedené možnosti odpovedí, z ktorých si respondent vyberá jednu alebo aj viac), polootvorené (okrem ponúknutých možností odpovede je tu aj alternatíva „iné.....“, kde má respondent doplniť vlastnú odpoveď), voľné (nie sú žiadne možnosti, respondent napíše svoju odpoveď), škálované (odpovede tvoria stupnice súhlasu-nesúhlasu, častosti, intenzity..., ktoré môžu byť vyjadrené slovne, číselne aj graficky) atď.

Pri formulácii otázok je treba zvažovať, nakoľko (či vôbec) sa daná otázka týka cieľa nášho výskumu a pomáha nám odpovedať na niektorý z výskumných problémov. Otázky je treba formulovať zrozumiteľne, "ľudsky", nepoužívať odborné termíny. (Např. *nepýtať sa "Čo ťa motivovalo k štúdiu na tejto škole?" ale "Prečo si sa rozhodol študovať na tejto škole?"*). Viac k spôsobu prípravy dotazníka a vedení rozhovoru nájdete web stránke KIP v menu „Stiahnite si“ pod názvom „[Ako formulovať otázky v dotazníku, rozhovore](#)“.

Ako výskumná metóda môžu byť použité aj špecifickejšie metódy dotazovania, ako např. sociometrický dotazník, sémantický diferenciál, nedokončené vety, alebo metóda pozorovania (u tém týkajúcich sa interakcie a komunikácie na vyučovaní).

b/ **Výber výskumného súboru** (vzorky). - Podľa témy, cieľa a problémov sa rozhodnúť, na kom sa výskum (zber údajov) uskutoční: **kde** (vzhľadom na zameranie štúdia sa očakáva, že to bude na stredných odborných školách), **kto** (*napr. k téme č. 7 by to musel byť súbor učiteľov aj súbor žiakov*), **koľko**. Minimálna veľkosť súboru z hľadiska možností najzákladnejšieho štatistického spracovania je v psychológii **30 osôb** (respondentov) - pokiaľ popisujeme jednu skupinu. Pokiaľ by sme chceli robiť porovnávanie medzi skupinami, napr. podľa pohlavia, ročníka, prospechu, typu školy atď., v každej skupine by sme museli mať po 30 osôb. (*Napr. v téme č.7 by boli potrebné dva súbory - učitelia aj žiaci, každý po 30 respondentov*).

- **Zber údajov, ich spracovanie.** Po zozbieraní údajov, napr. získaní vyplnených dotazníkov, je treba dáta spracovať. Najjednoduchšie je začať prenesením odpovedí z dotazníkov do nejakej matice na papieri ("plachta") alebo v počítači. V tejto matici sú v riadkoch čísla respondentov (je dobré očíslovať si vyplnené dotazníky) a v stĺpcoch čísla otázok. Do takto vzniknutých okienok zaznamenávame, akou alternatívou respondent na danú otázku odpovedal. V jednom riadku tak máme zachytené všetky odpovede jedného respondenta na jednotlivé otázky v dotazníku. V stĺpci zase odpovede všetkých respondentov na danú otázku. Zo stĺpca jednoducho sčítame počet jednotlivých alternatív odpovedí na danú otázku v rámci súboru. Vypočítame percentuálne zastúpenie pre každú alternatívu. Takto postupujeme nielen pri uzavretých ale aj pri otvorených (voľných) otázkach. Pri nich si je treba zo získaných odpovedí vytvoriť niekoľko kategórií (s možnosťou „iné“ pre ojedinelé, nezaraditeľné odpovede) a tiež vypočítať percentuálne zastúpenie jednotlivých kategórií. Minimálna úroveň štatistického spracovania je percentuálne vyjadrenie rozloženia odpovedí v súbore, resp. v podsúborech, ak chceme porovnávať podľa nejakého kritéria (*napr. v téme 7 by bolo treba vyhodnotiť zvlášť odpovede žiakov a odpovede učiteľov a potom ich porovnať*).
- **Písanie záverečnej práce.** Dokončenie, úprava teoretickej časti a písanie výskumnej časti. V tej je ťažiskom vyhodnotenie spracovaných údajov a ich interpretácia.

▣ Ako písať záverečnú prácu

Záverečná práca má mať minimálne 25 strán. Má mať teoretickú a empirickú (výskumnú časť), ktoré majú byť z hľadiska rozsahu približne rovnocenne zastúpené. Prijateľné je, ak rozsiahlejšia je empirická časť. Nie je žiaduce mať veľa teórie na úkor výskumnej časti. Formálne charakteristiky textu: pri písaní v textovom editore MSWord veľkosť písma 12; riadkovanie 1,5; vzhľad stránky - okraje - všade 3cm. V inom textovom editore parametre zhruba zodpovedajúce. Úprava nadpisov a podnadpisov je podľa vlastnej úvahy.

Štruktúra - práca má obsahovať nasledovné časti, resp. kapitoly:

➤ Obsah

- **Úvod** - stručný, funkčný - prečo ste si vybrali danú tému, o čo v práci ide.
- **Teoretická časť** - členená na kapitoly, resp. podkapitoly podľa logiky témy a vlastnej úvahy. S členením to ale netreba preháňať – podkapitoly by mali mať aspoň jednu stranu. Táto časť obsahuje koncentrát práce s literárnymi zdrojmi. Približuje existujúci pohľad na problematiku, vymedzuje základné pojmy, uvádza uskutočnené výskumy a pod. **Dôležité:** nezabudnúť v texte uvádzať odkazy na zdroje, teda odkiaľ ste danú definíciu, delenie, výskumné údaje a pod. čerpali. (Podľa platných noriem – pozri kap. 4 tohto textu). V psychológii sa najčastejšie používa tzv. metóda prvého údaju: za parafrázovaný, resp. prebratý text sa napíše do zátvorky meno autora a rok vydania publikácie, z ktorej sa čerpalo, *napr. (Fontana, 1995)*. Pri doslovnej citácii uvedenej v úvodzovkách sa napíše aj číslo strany, *napr. (Cangelosi, 1997, 46)*. Publikácia sa potom uvedie v zozname použitej literatúry (podľa noriem – pozri kap. 4 tohto textu).
- **Empirická (výskumná časť)** členená na nasledovné kapitoly:

- ✓ **Cieľ výskumu, problémy a hypotézy.** Cieľ, teda to, o čo vo výskume pôjde. (Např. k téme č. 7 "poznať, ako vnímajú učitelia a ako žiaci činitele, ktoré sa podieľajú na vytváraní autority učiteľa"). Problémy sú konkretizáciou cieľa a formulujú sa ako otázky. (Např. k téme č.7 "Problém 1: Aký je z pohľadu žiakov podiel odborných, pedagogicko-didaktických a osobnostných charakteristík učiteľa na utváraní jeho autority?" alebo "Problém 2: Je rozdiel medzi učiteľmi a žiakmi v tom, akú závažnosť pripisujú odborným, pedagogicko-didaktickým a osobnostným zdrojom autority učiteľa?"). Hypotézy sú predpokladanou odpoveďou na problémy - ku každému problému musí byť zodpovedajúca hypotéza. (Např. k uvedeným problémom: "Hypotéza 1: Predpokladám, že žiaci budú najčastejšie uvádzať osobnostné zdroje autority". alebo "Hypotéza 2: Predpokladám, že učitelia budú častejšie ako žiaci uvádzať odborné a pedagogicko-didaktické zdroje autority učiteľa.").
- ✓ **Použitá metóda.** Popis použitej metódy - nie jej doslovné znenie (jedna verzia použitej metódy sa dáva do prílohy), ale základná charakteristika. (Např. "Na zistenie zdrojov autority učiteľa bol použitý 15-položkový dotazník. 3 otázky boli voľné, 4 škálované a ostatné zatvorené. Otázky 1, 5, 8 boli zamerané na pedagogicko-didaktické zdroje autority, otázky atď."). Tu je možné popísať aj spôsob štatistického spracovania odpovedí. (Např. u otázky. 1-6 bolo počítané percentuálne zastúpenie jednotlivých odpovedí v celom súbore aj v oboch podsúboroch, u škálovaných otázok 9-12 bol počítaný aritmetický priemer pre každú položku v oboch podsúboroch, atď.").
- ✓ **Výskumný súbor.** Popis vzorky - počet, odkiaľ, základná charakteristika z hľadiska veku, pohlavia, ročníka, prípadne iných vhodných znakov. Tu by mal byť popísaný aj spôsob zberu údajov. (Např. "Dotazník žiaci vyplňali počas triednickej hodiny za prítomnosti autorky práce a triednej učiteľky....").
- ✓ **Popis a interpretácia výsledkov.** Ťažisková kapitola výskumnej časti. Popis znamená, že tu budú prezentované výsledky v podobe tabuliek, grafov... Každá tabuľka, resp. graf musí mať číslo, názov

a legendu - vysvetlenie použitých symbolov alebo skratiek. Pokiaľ je viac rovnakých typov tabuliek, stačí legenda pri prvej. Každú tabuľku, resp. graf je potrebné súhrne popísať. - Uviesť to základné, čo z nich môžeme vyčítať – k čomu sa respondenti prikláňajú, aké odpovede prevládajú... A tiež interpretovať, teda uviesť vlastný komentár k získaným výsledkom. Je treba popísať a interpretovať všetky zistenia, odpovede na všetky otázky. Možno to urobiť mechanicky podľa poradia otázok, alebo podľa významu - ktoré otázky k sebe patria, alebo podľa výskumných problémov a hypotéz. Na koniec tejto časti je treba súhrnne sa vyjadriť k stanoveným problémom a overovaným hypotézam - nakoľko sa ich podarilo alebo nepodarilo potvrdiť.

- **Záver** (prípadne diskusia). Predstavuje zhrnutie teoretických východísk aj výskumných zistení s prípadnými úvahami o aplikácii alebo o možných ďalších výskumoch. Má byť napísaný tak, aby tomu, kto si prečíta len záver, bolo jasné, o čo v práci išlo, a k čomu sa došlo. (Vo väčších prácach býva pred záverom diskusia - porovnanie vlastného výskumu s už publikovanými prácami iných autorov, upozornenie na nedostatky a rezervy vlastnej práce a pod. - Pri práci tohto rozsahu stačí záver).
- **Zoznam literatúry**. Uviesť všetku pri práci použitú literatúru - v abecednom poradí a podľa noriem uvádzania bibliografických údajov (pozri kap. 4 tohto textu).
- **Príloha/y**. Dáva sa do nej použitá metóda - jeden exemplár ako ukážka. Prípadne tabuľky a grafy, ak by bol problém uvádzať ich priamo v texte, resp. ak sú to nejaké ďalšie, rozširujúce tabuľky či grafy, prípadne iné materiály.

Prípravu a písanie záverečnej práce z psychológie možno konzultovať – podľa potrieb študenta a možností konzultanta. Bolo by vhodné, aby **každý prekonzultoval (aspoň) výskumný projekt**, to znamená sformulovaný výskumný cieľ, problémy, hypotézy výskumu a náčrt výskumnej metódy. Toto je ťažisková časť, ktorá rozhoduje o tom, ako bude práca vyzeráť. Konzultácie môžu prebiehať osobne (termín je treba vopred dohodnúť), elektronicky (materiál na posúdenie je možné zaslať ako prílohu e-mailu), prípadne telefonicky.

2. 2 Záverečné práce z pedagogiky

2. 2. 1 Námety na témy

1. Učiteľ a jeho osobnosť
 - profesia, postavenie v spoločnosti, prestíž, ...
 - „Akým učiteľom by som chcel byť?“
 - „Aký by učiteľ mal byť?“
 - rozdiely v predstavách študentov učiteľstva/začínajúcich učiteľov a učiteľov s viacročnou praxou
2. Obraz školy / školstva / učiteľov v slovenských médiách
 - obsahová analýza časopiseckej literatúry, monografií, televíznych vysielaní, ...
3. Cvičný učiteľ
 - osobnosť cvičného učiteľa, analýza jeho práce, vzťah praktikant - cvičný učiteľ, ochota byť CU, podmienky na vykonávanie funkcie CU
 - na základe rozhovorov s jednotlivým subjektmi pedagogickej praxe
4. Praktikant
 - pedagogická prax, vzťah s cvičným učiteľom, najčastejšie problémy
 - na základe rozhovorov s praktikantmi na pedagogickej praxi
5. Začínajúci učiteľ
 - začínajúci učiteľ a jeho najčastejšie problémy (spolupráca s uvádzajúcim učiteľom)
 - obsahová analýza výpovedí začínajúcich učiteľov
6. Triedny učiteľ
 - osobnosť triedneho učiteľa, analýza jeho práce (aj z pohľadu študentov), vzťah so študentmi
 - obsahová analýza výpovedí triednych učiteľov a ich študentov
7. Absolventi DPŠ
 - záujem o povolanie učiteľa - postoje študentov k „budúcemu“ povolaniu UČITEĽ, zamestnanie, ktorému

- dajú prednosť, ...
→ dôvody záujmu/nezáujmu ; analýza názorov študentov
8. Sebareflexia učiteľa
- ochota prijímať spätnú väzbu (hodnotenie učiteľa študentmi), prístupnosť zmien, ...
→ analýza zistení na základe pozorovania, dotazníkov a rozhovorov s učiteľmi a študentmi
10. Profesijný rast učiteľa
- prelomové obdobia v profesionálnom živote učiteľa, postoj učiteľov k celoživotnému vzdelávaniu (účasť na školeniach, ...) profesijný rozvoj, kontinuálne vzdelávanie / ďalšie vzdelávanie učiteľov
- biodromálny vývoj osobnosti učiteľa / kvalitatívny výskum životnej cesty učiteľov
→ analýza výpovedí učiteľov z rozdielnou dĺžkou praxe
11. Konflikty v škole a spôsoby ich riešenia
- násilie voči učiteľom
→ na základe vlastných skúseností učiteľov
12. Vzťahy v pedagogickom zbore
- a ich vplyv na vyučovanie
→ analýza dotazníkov a slovných výpovedí učiteľov dvoch učiteľských zborov a ich porovnanie
13. Pedagogická prax
- jej potreba v rámci pregraduálnej prípravy budúcich učiteľov
→ analýza názorov študentov učiteľstva/DPŠ a učiteľov z praxe na potrebu pedagogickej praxe a ich porovnanie
14. Vyučovacie štýly a ich výskum u učiteľov SŠ
→ analýza zistení na základe výpovedí učiteľov stredných škôl
15. Direktívnosť/liberálnosť učiteľa a výkon študentov
→ analýza zistení na základe výpovedí učiteľov stredných škôl a názorov študentov na vzťah „direktívny/liberálny učiteľ a môj výkon“
16. Vplyv učebného štýlu učiteľa na výkon študenta
→ analýza názorov učiteľov a ich študentov
17. Vplyv metód preverovania vedomostí / hodnotenia študentov na ich výkon
→ zisťovanie rozdielnosti vplyvu metód preverovania vedomostí/hodnotenia študentov na výkon študentov (aj

vzhľadom k predmetu, či preferovania tej - ktorej metódy učiteľom)

18. Domáca príprava na vyučovanie (DÚ)

→ analýza názorov učiteľov ale aj študentov na domáce úlohy

19. Písomná príprava na vyučovaciu hodinu (robia si ju učitelia, ak áno/nie prečo, využívanie učebných osnov, učebných plánov, učebníc, časopisov, ... pri jej tvorbe)

→ analýza zistení na základe dotazníkov i rozhovorov s učiteľmi SŠ

20. Motivácia na vyučovacej hodine

(jej úlohy a ciele vo vyuč. procese, čím najčastejšie učitelia motivujú svojich študentov, čo je najčastejšou motiváciou pre študentov v učení)

→ na základe výpovedí učiteľov aj študentov SŠ

21. Ciele vyučovania ako problém pedagogickej teórie a praxe

→ obsahová analýza zistení z dostupnej literatúry v porovnaní s postrehmi učiteľov z praxe

22. Možnosti vzájomnej spolupráce a podpory školy a rodiny

→ zistenie aktuálneho stavu spolupráce jednotlivých škôl s rodinami a zamyslenie sa nad možnosťami vhodných zmien

23. Školská reforma (očami učiteľov, rodičov a študentov)

→ analýza názorov všetkých, ktorých sa školská reformy bezprostredne týka

2. 2. 2 K spracovaniu a písaniu záverečnej práce z pedagogiky

Ako postupovať pri príprave:

■ Vol'ba témy a stratégia prípravy. (*Časový plán, vol'ba témy, príprava na informačný prieskum.*) Nie je možné, aby autor písal o zvolenej téme bez toho, aby bol s ňou dobre oboznámený z literatúry (prípadne z iných prameňov, napr. prostredníctvom internetu), bez toho, aby dobre chápal podstatu problematiky. Autor by mal byť oboznámený s tým, čo sa už o problematike vie.

■ Informačný prieskum. (*Bibliografický prieskum, knižnice.*)

■ Spracovanie výsledkov prieskumu. (*Štúdium, excerptovanie – vypisovanie podstatných kapitol.*) Dostupnosť literatúry (knihy, časopisy, internetové stránky).

■ Vďaka štúdiu literatúry autor *sformuluje cieľ práce* (o čo v práci pôjde). Keďže záverečná práca z pedagogiky musí obsahovať nie len teoretickú ale aj výskumnú časť, ďalším krokom je *formulácia problémov* (otázky na ktoré chceme získať odpovede) a *hypotéz* (predpokladané zistenia vyjadrené vo forme výroku – možné, pravdepodobné riešenie problému). Každá hypotéza musí byť potvrdená alebo vyvrátená.

■ *Zvolenie metodiky výskumu.* Tá pozostáva z prípravy *výskumnej metódy* (ako – pozorovanie, dotazník, ...) a rozhodnutia na kom (*výskumná vzorka*) sa výskum uskutoční (kde, kto, koľko). Minimálna vzorka výskumu je 30 osôb.

■ *Zber a spracovanie údajov* – konkrétne použitie výskumného nástroja.

■ *Interpretácia údajov* – analýza a vysvetlenie získaných údajov, porovnanie s doterajším poznaním a využitie pre prax.

■ *Písanie záverečnej práce* – opis výskumu od začiatku až do konca, vrátane prehľadu doterajších výskumov v danej oblasti, dokončenie a úprava teoretickej časti.

Ako písať záverečnú prácu:

Rozsah práce je určený stanoveným počtom tzv. normostrán. Normalizovaná strana je stránka, ktorá má 30 riadkov so 60 údermi v jednom riadku (1 800 znakov).

Rozsah záverečnej práce je minimálne 25 normalizovaných strán textu formátu A4 (1800 znakov na stranu), písaných písacím strojom alebo ekvivalentnou technikou (PC) – v textovom editore Word: typ písma Times New Roman; veľkosť písma 12; riadkovanie 1,5; okraje 3cm. Má pozostávať z teoretickej a výskumnej časti.

Štruktúra – práca má obsahovať nasledovné časti:

♦ **Obsah**

♦ **Úvod** - obsahuje stručný a výstižný opis problematiky a oboznamuje čitateľa s významom a cieľom práce. Uvádzajú sa informácie o najdôležitejších použitých zdrojoch. Autor vysvetlí účel práce, definuje cieľ práce a informuje o použitých metódach. Uvádzajú sa tiež informácie o tom, či a ako sa daná práca odlišuje od doteraz publikovaných prác, ako na ne nadväzuje a čo nové prináša.

♦ **Jadro**

a./ **Teoretická časť** - zmyslom členenia textu do kapitol a podkapitol je sprehľadniť text a uľahčiť orientáciu čitateľovi v texte. Číslovanie slúži na logické usporiadanie textu, jeho jednotlivých častí a na hierarchizáciu myšlienok.

b./ **Výskumná časť** - cieľ výskumu, problémy a hypotézy

- použitá metóda
- výskumný súbor
- popis a interpretácia výsledkov

♦ **Záver** - sumárne poskytuje vecné závery, vlastný prínos alebo pohľad autora. Uvádza sa tu stručná charakteristika práce s hodnotením výsledkov a odhadom významu pre teóriu a prax. Môže obsahovať aj návrhy pre ďalší empirický a teoretický výskum.

♦ **Zoznam literatúry** - v zozname sa uvádzajú všetky v práci citované dokumenty v abecednom poradí.

♦ **Prílohy** - pred ich zaradením na konci práce sa vkladá list so zoznamom príloh. Každá príloha sa začína na novej strane a je označená samostatným veľkým písmenom (Príloha A, Príloha B, atď.). Číslovanie strán v prílohách nadväzuje na priebežné číslovanie strán hlavného textu.

Medzi prílohy patria: doplnkové ilustrácie alebo tabuľky, formuláre - dotazníkov, rozhovorov, pozorovacie hárky, osobitné materiály - mapy, fotografie, ... bibliografia - necitovaná, ale relevantná literatúra k predmetu práce poskytujúca doplňujúce informácie k téme.

2. 3 Záverečné práce z didaktiky

2. 3. 1 Námety na témy

1. Program výučby tematického celku
2. Meranie niektorej oblasti kvality výučby (napr. profesionalita učiteľa, priebeh výučby, sociálna klíma apod.)
3. Návrh modulárneho usporiadania učiva vo výučbe predmetu.
4. Projektová výučba v školských vzdelávacích programoch.
5. Elektronické vzdelávanie v predmete
6. Návrh odbornej učebne pre vyučovanie predmetu ...
7. Interaktívne tabule vo výučbe.
8. Návrh učebnej pomôcky ... a overovanie jej didaktickej účinnosti.
9. Didaktický program pre PC.
10. Využitie Internetu v škole a vo výučbe.
11. Analýza metód kontroly učebnej činnosti žiakov (v predmete) ...
12. Návrh didaktických testov z predmetu ...
13. Inovácie vo výučbe predmetu ...
14. Kvalita školy.

2. 3. 2 K spracovaniu a písaniu záverečnej práce z didaktiky

Jednou z najdôležitejších vecí rozhodujúcich o kvalite záverečnej práce je jej rozvrhnutie, členenie – **štruktúra**. Pre záverečné práce z oblasti didaktiky navrhujeme nasledovnú štruktúru:

1. **Obsah**
2. **Úvod**
3. **Kapitoly a podkapitoly**
4. **Záver**
5. **Zoznam bibliografických odkazov**
6. **Prílohy**

Obsah je povinný. Umiestňuje sa na samostatnej strane. Má obsahovať názvy hlavných častí a podčastí práce (úvod, kapitoly atď.), čísla príslušných strán, ako aj zoznam príloh a údaje o ich umiestnení.

Príklad:

OBSAH

- Úvod
- 1 TEORETICKÁ ANALÝZA PROBLÉMOVÉHO VYUČOVANIA
 - 1.1 Problémové vyučovanie – východiská, podstata, základné pojmy
 - 1.2 Z histórie problémového vyučovania
 - 1.3 Ciele problémového vyučovania
 - 1.4 Metódy problémového vyučovania
 - 1.5 Organizačné formy problémového vyučovania
 - 1.6 Porovnanie tradičného a problémového vyučovania
 - 1.7 Doterajšie výskumy efektívnosti problémového vyučovania
- 2 VÝSKUM EFEKTÍVNOSTI PROBLÉMOVÉHO VYUČOVANIA
 - 2.1 Ciele a hypotézy výskumu
 - 2.2 Metodika výskumu
 - 2.2.1 Predmet a výberová vzorka výskumu
 - 2.2.2 Metodika výskumu
 - 2.2.3 Organizácia výskumu
 - 2.3 Výsledky výskumu
 - 2.3.1 Verifikácia hypotézy č.1
 - 2.3.2 Verifikácia hypotézy č.2
 - 2.3.3 Verifikácia hypotézy č.3
 - ⋮
 - 2.3.i. Niektoré ďalšie výsledky výskumu
 - 2.4 Interpretácia výsledkov výskumu
 - 2.5 Zhrnutie výsledkov výskumu a odporúčania
- 3 Záver
 - Zoznam bibliografických odkazov
 - Prílohy

Úvod. V úvode autor podrobnejšie, vecnejšie, špecifickejšie ako v predhovore, zdôrazní potrebu riešenia zvoleného problému a spôsob, úroveň jeho spracovania. Stručne objasní vzťah záverečnej práce k iným prácam podobného zamerania. Uvedie, ktoré informačné zdroje využíval najviac. Zodpovie na otázky: Aký význam má práca?

Aký bude z nej úžitok, komu môže poslúžiť a na čo? Autor môže tiež stručne charakterizovať a zdôvodniť štruktúru práce. V úvode netreba ale zachádzať hlbšie do teórie.

Kapitoly a podkapitoly

Prvá časť práce (po obsahu a úvode) by mala predstavovať **teoretickú analýzu problému**. Autor by mal vymedziť základné pojmy, ktoré bude používať, vysvetliť teóriu problému, opísať doterajšie výskumy a zistenia v riešení zvoleného problému, vypracovať teoretické východiská pre svoj výskum. Cieľom tejto časti je aj dokázať, že autor naozaj pozná zvolený problém, že je v ňom expertom. Podstata tejto časti práce spočíva v rozbere literárnych prameňov, zhodnotení ich prínosu pre riešenie skúmaného problému. Táto časť nemá byť iba literárnym prehľadom všetkého, čo autor prečítal, ani zoznamom literatúry, ktorá sa problémom zaoberá. Je dôležité opísať a zhodnotiť doterajší stav riešenia daného problému a ukázať, ako je práca budovaná na príspevkoch ostatných autorov. Každý samostatný problém by mal byť uvedený podľa dôležitosti a rozsahu buď v samostatnej kapitole alebo podkapitole.

Druhá časť tvorí ťažisko záverečnej práce a je venovaná **vlastnému prínosu**.

Pozri číslovanie častí, kapitol a odsekov.

Záver patrí medzi najdôležitejšie časti práce. Mal by byť stručný, ale dostatočne prehľadný na to, aby čitateľ z neho mohol posúdiť, či sa mu oplatí celú prácu prečítať, či je vhodná pre jeho potreby. Autor stručne zhrnie cieľ práce, metódy jeho dosiahnutia, získané výsledky a odporúčania na zlepšenie stavu.

Zoznam bibliografických odkazov. Ako synonymá možno použiť termíny: Citované práce, Zoznam použitej literatúry, Použitá literatúra, Referencie, Zoznam citovaných prameňov. V tejto časti je potrebné uviesť iba tú literatúru, z ktorej autor pri písaní práce čerpal a na ktorú sa v práci odvoláva. **Pri uvádzaní bibliografických odkazov je treba dodržiavať normu STN ISO 690.**

Prílohy. Do príloh treba dať formuláre didaktických testov, dotazníkov, osnovy rozhovorov, pozorovacie hárky, zložitejšie a podrobnejšie tabuľky, diagramy, fotografie, výkresy atď.

O označovaní príloh, číslovaní kapitol, strán atď. pojednávame v kapitole 3 Formálna stránka záverečnej práce.

Záverečnú prácu je potrebné zaznamenať na cd-nosič, ktorý je jej prílohou.

3 FORMÁLNA STRÁNKA ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Ku kvalite záverečnej práce patrí aj kvalita jej vzhľadu, dizajnu, formálnej stránky. Formálna stránka práce môže do značnej miery ovplyvniť čitateľnosť, prehľadnosť, dojem a hodnotenie aj záverečnej práce, ktorá má vysokú odbornú úroveň.

Záverečná práca má byť v definitívnej podobe vytvorená vo forme **tlače alebo strojopisu** tak, aby bola čitateľná bez použitia špeciálnej techniky.

Záverečnú prácu treba písať na **nepriehľadný hladký biely papier formátu A₄** (210 x 297 mm). Odporúčame písať (tlačiť) iba na jednu stranu, t.j. **nepoužívať obojstrannú tlač**.

Titulný list – pozri vzor str.30

Okraje majú byť dostatočné na to, aby sa práca dala zviazať a ľahko reprodukovať. Ak je práca písaná **na počítači** v textovom editore MS Word, Katuščák (1998) odporúča nastaviť okraje strany takto: horný a dolný okraj 2,54 cm od hornej (dolnej) hrany listu papiera; ľavý (vnútorný) a pravý (vonkajší) okraj 3,17 cm od ľavej (pravej) hrany listu papiera. Veľkosť písma 12, riadkovanie 1,5, typ písma Times New Roman, alebo Ariel.

Ak sa práca píše **písacím strojom**, na jednej strane má byť 30 riadkov, v jednom riadku 60 úderov, písať treba s medzerníkom 2, na ľavej strane nechať voľný okraj 30 až 35 mm, na ostatných stranách 25 mm.

Rozsah práce by mal v zásade zodpovedať jej účelu a obsahu a mal by rešpektovať zásadu rozumnej primeranosti. Nie je vhodné prekvapovať adresáta práce množstvom popísaného papiera. Odporúčame ohľaduplnosť k recenzentom i skúšobným komisiám. Preto by sa mal autor snažiť o úsporné a koncentrované vyjadrovanie. Tradične sa rozsah písomných prác určuje počtom strán. Jedna normovaná strojom písaná strana 30 riadkov a v jednom riadku 60 úderov, t.j. 1800 znakov. Pri používaní počítačov, ktoré umožňujú úsporné a pritom prehľadné a čitateľné písanie, vzniká problém, pri takomto spôsobe určovania rozsahu práce. Preto je vhodnejšie určovať

Vzor titulného listu (formát A4)

TECHNICKÁ UNIVERZITA V KOŠICIACH

NÁZOV FAKULTY
*(ktorú absolvoval
alebo kde študuje)*

KATEDRA INŽINIERSKEJ
PEDAGOGIKY

NÁZOV PRÁCE

Autor: TITUL, MENO A PRIEZVISKO

Vedúci záverečnej práce: TITUL, MENO A PRIEZVISKO

rozsah práce počtom znakov alebo počtom autorských hárkov (AH).
Jeden autorský hárk (1 AH) sa skladá z dvadsiatich normovaných

strán, t.j. má 36.000 znakov. Znaký sú jednotlivé písmená, medzery, interpunkčné znamienka, čísla a symboly.

Katedra inžinierskej pedagogiky TU v Košiciach vyžaduje **minimálny rozsah** záverečnej práce **25 strán**, t.j. 45.000 znakov.

Do rozsahu práce **sa počíta**: úvod, hlavný text, záver, zoznam bibliografických odkazov, citácie, poznámky pod čiarou. Titulný list, obálka, prílohy sa do rozsahu práce **nepočítajú**.

Číslovanie častí, kapitol, odsekov: Zmyslom číslovania je sprehľadniť text, uľahčiť orientáciu čitateľa v texte. Číslovanie častí kapitol, odsekov a pododsekov sa robí podľa medzinárodnej normy ISO 2145 *Documentation – Numbering of division and subdivision in written documents*. Na číslovanie častí v jadre práce (hlavnom texte) sa používajú iba základné arabské číslice, ktoré sa na druhej a ďalších úrovniach oddeľujú bodkou. Kapitoly (prvá úroveň hierarchie) sa číslujú priebežne arabskými číslicami, začínajúc číslom 1. Každá kapitola sa môže deliť na podkapitoly (podčasti – druhá úroveň hierarchie), ktoré sa tiež číslujú priebežne, ale číslo kapitoly musí byť uvedené ako prvé. Podobne sa kapitoly môžu ešte deliť na časti tretej i ďalších úrovní hierarchie. **Za posledným číslom, ani za názvom sa nedáva bodka!**

Príklad:

- 1 Problémové vyučovanie
- 1.1 História problémového vyučovania
- 1.1.3 História problémového vyučovania v USA

Záver sa tiež čísluje, **úvod** sa môže označiť číslom 0.

Prílohy sa označujú veľkými písmenami latinky.

Príklad:

- Príloha A
- Príloha B
- Príloha A.1
- Príloha A.1.2
- Príloha A.A.2.1

Každá príloha sa začína na novej strane. Číslovanie strán príloh je priebežné a nadväzuje na číslovanie strán v hlavnom texte.

Ilustrácie sú obrázky obsahujúce grafy, diagramy, nákresy, schémy, fotografie. Ak je ich málo, označujú sa Obrázok 1 Obrázok 2 atď. Ak je ich viac a rozmanitých, označujú sa: Graf 1 Fotografia 3 a pod.

Tabuľky: Každá tabuľka musí mať arabské poradové číslo (napr. Tabuľka 1, Tab.1) a aj názov. Číslo aj názov sa umiestňujú nad tabuľku, napr.: Tabuľka 5 Prehľad vzorcov

Číslovanie strán: Strany sa číslujú nepretržite arabskými číslicami. Číslo strany sa umiestňuje v dolnej časti strany a je napísané rovnakým typom písma ako hlavný text. Obálka (väzba) sa do číslovania nepočíta.

Titulný list a obsah sa počítajú do stránkovania, ale čísla stránok sa nepíšu!

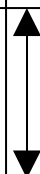
Zoznam bibliografických odkazov a prílohy sa číslujú priebežne ako súčasť textu! Stránkovanie je niečo iné ako rozsah práce. Stránky sa môžu číslovať, ale nemusia sa počítať do rozsahu práce.

Väzba záverečnej práce

Kvôli uľahčeniu skladovania záverečných prác **sa vyžaduje tvrdá väzba** (hrubé čierne dosky, so zlatými písmenami), prípadne thermo alebo laminovaná väzba. Text na obale – pozri vzor str. 30

Nevhodné sú rýchloviazače, hrebeňová väzba a pod.

Vzor obálky (formát A4)

2,5 cm

TECHNICKÁ UNIVERZITA V KOŠICIACH
KATEDRA INŽINIERSKEJ PEDAGOGIKY

10 cm

NÁZOV PRÁCE

Záverečná práca
Doplňujúceho pedagogického štúdia

Rok

Titul, Meno a Priezvisko

2,5 cm

Počet exemplárov záverečnej práce

Zviazanú záverečnú prácu (formát A4) je treba odovzdať alebo poslať na Katedru inžinierskej pedagogiky **v jednom exemplári**. Je vhodné vyhotoviť **aj kópiu** záverečnej práce **pre vlastnú potrebu**.

Termín odovzdania záverečnej práce

Záverečná práca sa odovzdáva **najneskôr 1 mesiac pred termínom ústnych záverečných skúšok** na sekretariáte Katedry inžinierskej pedagogiky.

Termín ústnych záverečných skúšok sa uvádza v kurikule doplňujúceho pedagogického štúdia príslušného školského roku. Záverečná práca sa odovzdáva **osobne alebo sa pošle ako doporučená poštová zásielka**.

Spôsob hodnotenia záverečnej práce

Záverečnú prácu hodnotí garant predmetu (pedagogiky, psychológie alebo didaktiky) alebo ním požiadaný odborník. Kópiu posudku práce aj s návrhom klasifikačnej známky si môže autor vyzdvihnúť najskôr 5 dní pred ústnymi záverečnými skúškami na sekretariáte Katedry inžinierskej pedagogiky. Klasifikačná známka sa uvádza aj na vysvedčení o záverečnej skúške doplňujúceho pedagogického štúdia a započítava sa do celkového prospechu záverečnej skúšky.

K posudku záverečnej práce sa autor môže vyjadriť v rámci ústnych záverečných skúšok.

4 STN ISO 690 DOKUMENTÁCIA. BIBLIOGRAFICKÉ ODKAZY. OBSAH, FORMA A ŠTRUKTÚRA - VÝŇATKY Z NORMY

Medzinárodná norma STN ISO 690: 1998 *Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra* v plnom rozsahu nahrádza známu normu ČSN (STN) 01 0197 o bibliografických citáciách. Pretože podľa tejto normy dochádza k závažnejším zmenám v uvádzaní bibliografických odkazov a citácií, venujeme výňatkom z tejto normy, ktoré majú vzťah k písaniu záverečných prác, samostatnú kapitolu. Na účely tejto normy platia tieto definície:

Autor: osoba alebo korporácia, ktorá zodpovedá za intelektuálny alebo umelecký obsah dokumentu (napr. záverečnej práce, knihy a pod.).

Kapitola: číslovaná časť dokumentu alebo časť dokumentu s názvom; môže existovať osobitne, ale súvisí s časťami nachádzajúcimi sa pred ňou alebo nasledujúcimi za ňou.

Príspevok: nezávislý text, ktorý tvorí časť publikácie.

Vydanie: množina exemplárov dokumentu, ktorá sa vyrobí z jednej sadzby alebo pochádza z jedného exemplára, použitého ako matrica.

Monografia: neperiodická publikácia, ktorú tvorí jeden zväzok (časť) alebo vopred stanovený počet zväzkov (častí). (Zborník z konferencie je v tomto zmysle monografiou).

Publikácia: dokument, ktorý je spravidla vydaný vo viacerých exemplároch a je určený na všeobecné šírenie.

Vydavateľ: osoba alebo korporácia zodpovedná za výrobu a šírenie dokumentu.

Seriálová publikácia: tlačená alebo netlačená publikácia; vyskytuje sa v zošitoch, zväzkoch alebo častiach vydávaných za sebou a

spravidla spojených číslovaním alebo chronologicky, so zámerom stáleho pokračovania bez ohľadu na jej periodicitu. Seriálové publikácie zahŕňajú časopisy, noviny, ročenky, revue, periodické správy inštitúcií, edície monografií, kongresové materiály.

Názov: slovo alebo slovné spojenie, ktoré sa používa na identifikáciu dokumentu, odkazuje sa ním na dokument, dokument sa ním často, nie však nevyhnutne, odlišuje od iných dokumentov.

Podnázov: slovo alebo slovné spojenie, ktoré sa nachádza na titulnej strane alebo jej ekvivalente a dopĺňa názov dokumentu.

Bibliografický odkaz: údaje, ktoré umožňujú presne identifikovať dokument, na ktorý sa odkazuje, z ktorého pochádzajú citáty, parafrázy, odkazy, výťahy.

Citácia: forma skráteného odkazu, ktorá umožňuje identifikovať publikáciu, z ktorej autor prebral alebo podľa ktorej parafrázoval myšlienku. Označuje presné umiestnenie tejto myšlienky alebo výňatku v zdrojovej publikácii.

Zápis bibliografických odkazov sa podľa normy STN ISO 690: 1998 *Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra* má vykonať takto:

MONOGRAFIA

1. ukážka

Údaj:

Autor, autori

Názov

Podnázov (nepovinný údaj)
riešenia

Sekundárna zodpovednosť (nepov.)

Vydanie

Vydavateľstvo (miesto, vydavateľ)

Rok

Príklad:

ZELINA, Miron:

Ako sa stať tvorivým:

Metódy a formy tvorivého
problémov.

1. vyd.

Šamorín : Fontana,
1997.

<i>Rozsah (nepovinný)</i>	187 s.
<i>Edícia (nepovinný údaj)</i>	Okno do duše.
<i>Poznámky (nepovinný údaj)</i>	
Štandardné číslo	ISBN 80-85701-09-X

Úplný bibliografický odkaz:

ZELINA, Miron: *Ako sa stať tvorivým : Metódy a formy tvorivého riešenia problémov*. 1. vyd. Šamorín :Fontana, 1997. 187 s. Okno do duše. ISBN 80-85701-09-X

Bibliografický odkaz obsahujúci len povinné údaje:

ZELINA, Miron: *Ako sa stať tvorivým*. 1. vyd. 1997. ISBN 80-85701-09-X

2. ukážka

Údaj:

Autor, autori

Názov

Podnázov (nepovinný údaj)

Sekundárna zodpovednosť (nepov.)

Vydanie

Vydavateľstvo (miesto, vydavateľ)

Rok

Rozsah (nepovinný)

Edícia (nepovinný údaj)

Štandardné číslo

Úplný bibliografický odkaz:

PASCH, Marvin et al. : *Od vzdelávacieho programu k vyučovací hodine : Jak pracovat s kurikulem*. Prel. Milan Koldinský. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 416 s. Preklad z angl. orig. : Teaching as Decision Making. ISBN 80-7178-127-4

Bibliografický odkaz obsahujúci len povinné údaje:

PASCH, Marvin et al.: *Od vzdelávacieho programu k vyučovací hodine*.

1. vyd. 1998. ISBN 80-7178-127-4

Pozn. Každý údaj v bibliografickom odkaze musí byť od nasledujúceho údajá oddelený interpunkčným znamienkom (bodka,

dvojbodka, čiarka a pod.). Za štandardným číslom sa nedáva bodka. Prvé vydanie sa nemusí uvádzať. Údaje napísané vo vyššie i nižšie uvedených ukážkach kurzívou nie sú povinné. Preklad názvu sa môže pridať za hlavný názov a podnázov v hranatých zátvorkách.

Príklad: TOZER, Steven, E. : *School & Society*. [Škola a spoločnosť]. 1 st. Ed. New York : McGraw-Hill, 1993. 434s. ISBN 0-07-557043-2

PRÍSPEVKY DO MONOGRAFIÍ

1. ukážka (heslo v encyklopédii)

Údaj:	Príklad:
Autor príspevku	ZELINA, M. :
Názov príspevku	Emocionálna inteligencia.
Spojovací výraz	In :
Autor monografie	ĎURIČ, L.-BRATSKÁ, M. et al. :
Názov monografie	<i>Pedagogická psychológia :</i>
Podnázov	<i>Terminologický a výkladový slovník.</i>
Vydavateľstvo (nepovinné)	Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo,
Rok	1997,
Lokalizácia v monografii	s. 79.

Úplný bibliografický odkaz:

ZELINA, M. : Emocionálna inteligencia. In : ĎURIČ, L.-BRATSKÁ, M. et al. : *Pedagogická psychológia : Terminologický a výkladový slovník*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997, s. 79.

Bibliografický odkaz obsahujúci len povinné údaje:

ZELINA, M. : Emocionálna inteligencia. In : ĎURIČ, L.-BRATSKÁ, M. et al. : *Pedagogická psychológia*. 1997, s. 79.

2. ukážka (Príspevok v zborníku):

ROSA, Vladislav : Trendy v ďalšom vzdelávaní pedagogických pracovníkov na Slovensku a v zahraničí. In : *K problematike ďalšieho vzdelávania pedagogických pracovníkov : Zborník príspevkov zo seminára*, Bratislava 14. mája 1997. Bratislava : Metodické centrum 1997. s. 6-19.

ČLÁNKY V SERIÁLOVÝCH PUBLIKÁCIÁCH (ČASOPISY, ROČENKY, REVUE, NOVINY, PERIODICKÉ SPRÁVY INŠTITÚCIÍ, EDÍCIE MONOGRAFIÍ)

1. ukážka (Článok v časopise):

Údaj:

Autor

Názov článku

Príklad:

ŠVEC, Štefan:

Princípy premeny národnej sústavy školstva.

Podnázov

Spojovací výraz

In:

Názov seriálovej publikácie *Pedagogická revue*,

Lokalizácia článku roč. 51, 1999, č. 1, s. 3-14.

ŠVEC, Štefan: Princípy premeny národnej sústavy školstva. In: *Pedagogická revue*, roč. 51, 1999, č. 1, s. 3-14.

2. ukážka (Článok v novinách):

POŽÁR, L. : Drogy a škola. In: *Učiteľské noviny*. 6. nov. 1998, č. 45, s. 1-2.

3. ukážka (Článok o článku v inom časopise –referát, recenzia):

BALÁŽ, O.:Váňová, M. : Teoretické a metodologické otázky srovnávací pedagogiky. Praha : Pedagogická fakulta UK, 1998, 91 s. In: *Pedagogická revue*. roč. 51, 1999, č. 1, s. 99-100.

4. ukážka (Vyhlášky, zákony):

Vyhláška č. 131/1997 Zb. Ministerstva školstva Slovenskej republiky zo 7. mája 1997 o doktorandskom štúdiu.

Zákon č. 172/1990 Zb. o vysokých školách v znení neskorších predpisov. Úplné znenie č. 30/1997 Z. z.

Nariadenie vlády ČSFR č.90/1980 Zb.

5. ukážka (Normy):

STN ISO 690 : 1998 : *Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra.*

Čitateľ si určite všimol, že **tituly autora (autorov) sa neuvádzajú**. Rodné mená alebo iné osôb, ktoré sú súčasťou celého mena

figurujúceho v odkaze (napríklad mena autora), sa môžu skrátiť na inicialové skratky tak, aby skrátenie nespôsobilo nejasnosti týkajúce sa totožnosti osoby. V prípade, že autorov je viac, je možné ich uvádzať takto:

PAULINY, Eugen-RUŽIČKA, Jozef-ŠTOLC, Jozef

PAULINY, E., RUŽIČKA, J. a ŠTOLC, J.

PAULINY, E.-RUŽIČKA, J.-ŠTOLC, J.

Ak je autorov viac, je možné uviesť iba prvého autora a za ním pripojiť výraz et al. alebo a i., napr. TAKÁČ, Mikuláš et al., TAKÁČ, Mikuláš a i.

Ak nie je známy autor diela alebo je autorov veľa, nepíše sa namiesto autora slovo Kolektív, ale iba názov diela. Priamo v texte záverečnej práce sa priezvisko a meno autora píše písmenami malej abecedy, napr. Miron Zelina alebo Aelina, ale v bibliografickom odkaze sa píše priezvisko písmenami veľkej abecedy, napr. ZELINA, Miron alebo ZELINA, M.

Názov publikácie sa píše iným typom písma (obyčajne kurzívou). Každý údaj v odkaze musí byť zreteľne oddelený od nasledujúceho údaja interpunkčným znamienkom (bodka, dvojbodka, čiarka a pod.).

Ak je neznáme miesto vydania, napíše sa do hranatej zátvorky s.l.: (sine loco) alebo b.m.: (bez miesta).

Ak je neznámy vydavateľ napíše sa do hranatej zátvorky s.n., (sine nomine) alebo b.v., (bez vydavateľa).

U vydavateľa sa nepíšu spojenia „spol.“, „a synovia“ „and company“: napr. Wiley (a nie John Wiley and Sons); Žuffa (a nie Andreas Žuffa a synovia).

Ak sa publikácia skladá z viacerých častí a vydáva sa viac rokov, zaznamená sa rok začiatku a konca vydávania, napr. 1974-1975. Ak sa vydávanie publikácie ešte neskončilo, uvedie sa rok začiatku vydávania a za ním pomlčka a medzera, napr. 1978 –

Viac miest vydania sa oddeľuje bodkočiarkou, napr. Bratislava; Prešov.

Ak je neznámy rok vydania, uvedie sa do hranatej zátvorky s.a. (sine anno).

V záverečných prácach sa používajú aj **citácie, ktoré môžu mať podobu citátov, parafráz alebo odkazov**.

CITÁT je doslovný text prebratý z nejakého zdroja. Musí sa oddeliť úvodzovkami. Ak je dlhší ako 4 riadky, treba použiť navyše aj odlišný druh písma: nič z pôvodného textu nemožno vynechať ani zameniť. Citát sa používa vtedy, ak vyjadruje určitú myšlienku tak jasne, že to už jasnejšie povedať nie je možné, ak prispieva k výstižnej formulácii záverov alebo zovšeobecneniu určitej myšlienky.

PARAFRÁZA je prerozprávanie vlastnými slovami. Mala by byť kratšia aspoň o 25% ako originál. Parafrázy nesmú skresliť zmysel myšlienky.

ODKAZY na určitého autora či dielo sa používajú vtedy, ak názory na určitý problém sa líšia, sú rozporné, ak naša téza zodpovedá alebo naopak protirečí niečomu, čo tvrdia iní autori.

VÝŤAH je krátke zhrnutie originálnej pasáže, najmenej o 75%.

Veľa citácií zvädza k frázovosti. Stáva sa aj, že text je spájaním rôznych citátov. Vyvoláva to dojem, že autor nie je schopný samostatne pracovať a nemá vytvorený vlastný názor na vec. Tiež nie je správne odvolávať sa na dielo obsahovo síce nesporné, ale pre riešenie konkrétnej problematiky zbytočné, pretože obsahuje príliš všeobecné stanoviská. **U každého citátu, voľnej reprodukcie myšlienky (parafrázy), odkazu, či výťahu je potrebné uviesť prameň**, pretože v opačnom prípade sa jedná o krádež. Norma ISO STN 680 pripúšťa tieto spôsoby uvádzania citátov, parafrázovania, odkazov a výťahov:

METÓDA PRVÉHO ÚDAJA A DÁTUMU (metóda meno–dátum)

V texte sa uvedie prvý údaj (spravidla priezvisko alebo aj krstné meno autora) a rok vydania citovaného dokumentu. Ak sa prvý údaj nachádza už vo vlastnom texte, rok sa uvedie za ním v zátvorkách. Ak sa v texte nenachádza, prvý údaj a rok sa uvedú v zátvorke spolu.

V prípade potreby sa v tej istej zátvorke uvedie za rokom aj číslo strany, na ktorej sa v dokumente nachádza príslušný citát, či parafráza. Ak určitý autor vydal v tom istom roku niekoľko dokumentov, odlišia sa malými písmenami (a, b, a pod.) za rokom vo vnútri zátvorky. Uvádzame **príklady citácií metódou prvého údaj a dátumu**:

Pojem tvorivo-humanistické vyučovanie zaviedol Miron Zelina (1997).

Je možné, ako tvrdí Švec (1988 a, s. 263)...

Jozef Gál definuje metódu ako „.....“ (1998, s. 15).

O technológii vzdelávania sa zmieňuje už Skalková (1992, s. 25).

V zozname bibliografických odkazov sa musia pri tejto metóde dokumenty uvádzať v abecednom poradí a takto:

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

ŠVEC, Štefan. 1998 a. *Vyučovacie metódy*. 2. vyd. Bratislava : SPN, 1998. 315 s. ISBN 80-85697-69-6

ŠVEC, Štefan. 1985 b. *Didaktika*. Bratislava : SPN, 1985. 269 s.

ZELINA, Miron. 1997. *Humanizácia školstva*. Bratislava : Psychodiagnostika, 1997. 241 s. ISBN 80-8097-020-3

METÓDA ČÍSELNÝCH CITÁCIÍ

Pri tejto metóde sa uvedie v zátvorke alebo ako horný index číslo, ktoré odkazuje na príslušný dokument v zozname bibliografických odkazov. Za číslom príslušného dokumentu je možné v zátvorke uviesť aj čísla strán, na ktorých sa citáty, parafrázy, či odkazy nachádzajú.

Príklady číselných citácií:

Pojem tvorivo – humanistické vyučovanie zaviedol Miron Zelina (6).

Je možné, ako tvrdí Švec (2, s. 263)...

Jozef Gál definuje metódu ako „.....“ (3, s. 15).

O technológii vzdelávania sa zmieňuje už Skalková (8, s. 25).

V zozname bibliografických odkazov sa musia pri tejto metóde dokumenty číslovať.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1.

2. ŠVEC, Š. : *Vyučovacie metódy*. 2. vyd. Bratislava : SPN, 1998. 315 s. ISBN 80-85697-69-6
- 3.
- 4.
- 5.
6. ZELINA, M. : *Humanizácia školstva*. Bratislava : Psychodiagnostika, 1997. 241 s. ISBN 80-8097-020-3

METÓDA CITÁCIÍ V POZNÁMKACH (pod čiarou, na konci kapitoly, konci práce)

Každá citácia sa označí poradovým (odkazovým) číslom (začína sa číslom 1), ktoré sa uvedie ako horný index alebo aj v zátvorke. Ak sa nejaký dokument cituje niekoľkokrát, každá citácia dostáva iné číslo (príslušné poradové číslo). Príslušné bibliografické odkazy sa uvádzajú buď pod čiarou na každej strane, ako poznámky na konci kapitoly alebo na konci práce. Prvá citácia určitého dokumentu sa pod čiarou alebo v poznámkach na konci kapitoly či práce uvádza ako úplný bibliografický odkaz. Bibliografické odkazy druhej a ďalších citácií toho istého dokumentu sa môžu skrátiť tak, že sa uvedie iba priezvisko autora (autorov) a skrátený názov dokumentu, za ktorým sa uvedie číslo príslušnej strany. Možno je ďalšie odkazy na ten istý dokument zredukovať iba na priezvisko autora (autorov) a na odkazové číslo, ktoré korešponduje s prvou citáciou. Za ním sa uvedie číslo (čísla) citovaných strán. **Skratky *ibid*, *tamže*, *cit.dielo*, *op.cit.* sa nepoužívajú!**

Príklady:

Pojem tvorivo-humanistické vyučovanie zaviedol Miron Zelina¹ ...

Je možné, ako tvrdí Švec² ...

Podobný názor zastáva aj M. Zelina³

Podľa Zelinu⁴ ...

¹⁾ ~~ZELINA, M. : *Humanizácia školstva*. Bratislava :~~

~~Psychodiagnostika, 1997. 241 s. ISBN 80-8097-020-3~~

²⁾ ŠVEC, Š. : *Vyučovacie metódy*. 2. vyd. Bratislava : SPN, 1998. 315 s. ISBN 80-85697-69-6

³⁾ ZELINA, M. : *Humanizácia školstva*. s. 26.

⁴⁾ ZELINA, ref 1, s. 56.

Ak sa odkaz urobí cez sprostredkujúci prameň, t.j. originálny zdroj nie je k dispozícii, vyhotoví sa odkaz na originálny zdroj, za ktorým nasleduje slovo Podľa: (Zdroj: alebo Prameň:) a údaje o sekundárnom zdroji. Napríklad: Stračár definuje vyučovaciu metódu takto „.....“⁵

⁵) STRAČÁR, Emil: *Systém a metódy riadenia učebného procesu*. Bratislava : SPN, 1973. 361 s., s. 58. Podľa: TUREK, Ivan : *Zvyšovanie efektívnosti vyučovania*. 2. dopl. vyd. Bratislava : Edukácia, 1998. 326 s.

V záverečnej práci sa môže používať iba jedna z vyššie uvedených metód citácií!

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BUTORAC, Rudolf et al.: *Ako písať záverečnú prácu*. Prešov : Metodické centrum, 1996. 46 s. ISBN 80-8045-038-2

ISO 7144 : 1986 : *Documentation – Presentation of theses and similar documents*.

ISO 2145 : 1978 : *Documentation – Numbering of division and subdivision in written documents*.

KATUŠČÁK, Dušan: *Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce*. Bratislava : Stimul, 1998. 117 s. ISBN 80-85697-69-6

STN ISO 690 : 1998 *Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra*.

TUREK, Ivan: *Ako písať záverečnú prácu* Bratislava: Metodické centrum, 1997. 30 s. ISBN 80-8052-045-3

TUREK, Ivan – ALBERT, Alexander: *O písaní záverečnej práce*. Košice: TU KIP, 2000. 49 s. ISBN 80-7099- 474-6

Vyhláška č. 42/1996 Zb. Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 26. januára 1996 o ďalšom vzdelávaní pedagogických pracovníkov. In: *Pedagogické rozhľady*, 1995, č. 5, s. 6-7.

Vyhláška č. 131/1997 Zb. Ministerstva školstva Slovenskej republiky zo 7. mája 1997 o doktorandskom štúdiu.

ZELINA, Miron: *Príručka určená na uskutočnenie pedagogického prieskumu, výskumu, experimentu, na napísanie práce z oblasti pedagogiky a pedagogickej psychológie*. Bratislava: Metodické centrum mesta Bratislavy, 1995. 28 s. ISBN 80-7164-112-X